

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

МАЛИК ЮЛІАНА ІГОРІВНА

УДК 378.091.3:005.57-027.555-051

**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО
СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
ЦИПНЯТОВА Ірина Вікторівна,
методист вищої категорії
відділу аспірантури і докторантури
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІДА Олена Анатоліївна,
завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової,
дошкільної освіти та управління закладами освіти
Закарпатського угорського інститут ім. Ференца
Ракоці ІІ;
кандидат педагогічних наук, доцент
КРОХМАЛЬ Алла Миколаївна,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова.

Захист відбудеться 26 червня 2024 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова, за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601.

З дисертацією та рефератом можна ознайомитись у бібліотеці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ – 30, 01601) та на сайті університету <http://www.udu.edu.ua>.

Автореферат розіслано 26 травня 2024 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Наталія Титова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Одним з найважливіших пріоритетів державного розвитку сьогодення в Україні є потреба у формуванні нової генерації управлінської еліти, що у свою чергу впливатиме як на вирішення стратегічних питань загальнонаціонального значення, так і на імідж України в цілому. Одним із ключових напрямів реформування в освіті є вдосконалення системи навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів.

Актуальними і соціально значимими для сучасного стану соціально-економічних відносин є ідеї підвищення рівня культури професійно-комунікативного спілкування фахівців публічного управління та адміністрування. У стратегії Болонського процесу одним із пріоритетів визнано культуру мовлення та необхідність формування комунікативної компетентності фахівців. Особлива увага у процесі фахової підготовки фахівців у галузі публічного управління та адміністрування приділяється їх комунікативній культурі у професійній діяльності, яка охоплює як усне, так і письмове мовлення з навичками монологічного та діалогічного спілкування.

Аналіз наукових джерел свідчить про підвищення наукового інтересу до комунікативної діяльності фахівців у галузі публічного управління та адміністрування. Сучасні проблеми професіоналізації управлінців досліджуються багатьма науками, а саме: політологією, соціологією, філософією, педагогікою. Грунтовною науково-методологічною базою для здійснення дослідження слугували праці сучасних науковців В. Бакуменка, М. Білинської, В. Голубь, Н. Гончарук, І. Грицяка, Ю. Кальниша, В. Князева, Ю. Ковбасюка, О. Лебединської, Н. Липовської, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Нижник, Т. Мотренка, І. Надольного, О. Оболенського, В. Олуйка, Т. Пахомової, Л. Пашко, М. Пірен, Я. Радиша, В. Рижих, Є. Ромата, С. Серьогіна, А. Сіцінського, Г. Ситника, С. Сьоміна, В. Трощинського, Л. Шкляра, в яких особливу увагу було звернено на сучасні проблеми галузі публічного управління та адміністрування. Теоретичним аспектам державного управління, яке сьогодні в Україні трансформується у публічне управління та адміністрування, присвячені праці таких вітчизняних науковців як В. Авер'янова, М. Білинської, В. Бакуменка, В. Бодрова, В. Гошовської, Т. Желюк, А. Колодій, Ю. Ковбасюка, М. Максименюка, О. Оболенського, Н. Обушної, О. Руденко, В. Трощинського та ін. Питанням європейського досвіду публічного управління та адміністрування займалися І. Рицьк, І. Кравчук, О. Красівський, В. Куйбіда, Ю. Полянський та ін.

Серед зарубіжних дослідників, проблематикою публічного управління та адміністрування займалися К. Аллен, Дж. Бостон, Д. Вальдо, В. Вільсон, Р. Дарендорф, Д. Осборн, Ф. Фукуяма та інші.

Особливостям формування професійної культури державних службовців та управлінців присвячені праці Р.Войтович, В.Зубицького, М. Логунової, Н. Нижник, І. Нинюк, М.Нинюк, Л. Пашко, М. Пірен, В. Ребкала, С. Серьогіна, Н. Сидоренко, Т. Чмут та ін.

Комунікативну складову професійної діяльності управлінців та проблему їх підготовки до професійно-мовленнєвої комунікації у своїх працях дослідили

С. Броннікова, С. Загороднюк, Н. Драгомирецька, Н. Демедишина, О. Козієвська, І. Плотницька, Л. Руїс Мендісабаль, С. Хаджираєва та ін. Більшість дослідників погоджуються, що саме сьогодні виникає потреба в удосконаленні всіх аспектів управлінської діяльності, а також у формуванні нових моделей та принципів управління.

Дослідження в галузі комунікацій належать багатьом вітчизняним та іноземним науковцям, серед них варто згадати праці В. Різуна, Г. Почепцова, А. Москаленка та інших.

Проблеми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців публічного управління та адміністрування, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій, а також питання професіоналізації державної служби активно досліджувалися такими українськими науковцями як О. Воронько, Т. Гречко, Н. Довгань, С. Дубенко, В. Козловський, Т. Кошова, А. Ліпенцев, В. Малиновський, О. Мельников, М. Міненко, Л. Нестеренко, І. Нинюк, О. Пархоменко-Куцевіл, Л. Плаксієв, В. Понеділко, А. Рачинський, В. Сороко, А. Чемерис, В. Чмига.

При цьому культура професійно-комунікативного спілкування (КПКС) майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування не була предметом спеціального наукового дослідження, лише певні аспекти комунікативної складової професійної діяльності державних службовців вивчалися дослідниками, зокрема теорія комунікативної діяльності державних службовців (С. Броннікова, Г. Почепцов, Н. Драгомирецька та ін.), аспекти культури мовлення та мовленнєвого етикету в державній службі (І. Плотницька, Т. Недашківська, О. Козієвська), етика ділового спілкування (Т. Чмут, Г. Чайка, М. Лукашевич, І. Осечинська), професійно-мовленнєва комунікація (С. Хаджираєва), управлінське спілкування (С. Загороднюк), комунікативна компетентність (Н. Демедишина), граматики текстів державного управління, сучасний стан функціонування української мови в державному управлінні (І. Плотницька, С. Броннікова, Н. Черненко та ін.), лінгвістичні проблеми національних меншин і мовна політика держави (Т. Ковальова, В. Лесин, І. Лопушинський та ін.), мовні засоби конструювання іміджу державного службовця (М. Нинюк, С. Серьогін та ін.), проблеми професійного навчання державних службовців іншомовній комунікації (В. Шур, П. Редін та ін.). Проблема педагогічних умов формування і розвитку культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців різних галузей є досить актуальною, тому постійно є предметом наукових досліджень.

Слід зазначити, що незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблема педагогічних умов формування та розвитку культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування залишилася поза увагою і потребує нового підходу до теоретичного узагальнення.

Викладене свідчить, що проблема формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки не була предметом окремого комплексного дослідження і є дуже актуальною та важливою для ефективної роботи органів державного управління та створює підстави для наукового дослідження. Це і

зумовило вибір теми й актуальність дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. (протокол № 6 від 29 жовтня 2015 року).

Наукове дослідження здійснювалось також відповідно до Комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України у рамках науково-дослідної роботи за темами: «Підвищення управлінської мовної культури» (державний реєстраційний номер 0107U005908); «Створення системи тестування з ділової української мови для державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» (державний реєстраційний номер 0108U002026); «Розвиток комунікативних здібностей державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» (державний реєстраційний номер 0109U003010); «Наукове спілкування у сфері державного управління: особливості та проблеми» (державний реєстраційний номер 0110U002469); Автор як науковий співробітник брала участь у роботі над зазначеними науковими темами протягом 2007-2020 років.

Мета дослідження полягає у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки.
2. Теоретично обґрунтувати структурні компоненти культури та визначити критерії, показники та рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування.
3. Розробити організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки.
4. Виявити, теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення й систематизація наукової, навчально-методичної літератури, а також нормативної документації для обґрунтування категоріального апарату дослідження, визначення сутності, структури і функцій культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного

управління і адміністрування; аналіз факторів впливу на навчальну діяльність – для визначення проблеми дослідження й обґрунтування її актуальності; моделювання – для розробки організаційно-педагогічної моделі формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; *емпіричні*: методи діагностики, адаптовані відповідно до завдань дослідження; методи збирання емпіричного матеріалу (анкетування, бесіда, письмове й усне опитування), метод опосередкованого спостереження, експертного опитування для визначення рівня сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) – для перевірки ефективності педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; *статистичні* – методи статистики для оброблення й аналізу експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки (модифікація змісту фахової підготовки шляхом поетапного доповнення курикулуму окремими темами і навчальними дисциплінами (варіативна складова) циклу фахової та практичної підготовки здобувачів вищої освіти; упровадження інтерактивних форм і методів навчання з урахуванням контексту професійної діяльності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування; створення комфортного психологічного мікроклімату в професійному спілкуванні фахівців публічного управління та адміністрування у малих групах; реалізацію індивідуального підходу до навчання із застосуванням різнорівневих завдань); розроблено організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки;

- *уточнено* сутність поняття «культура професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування», що розглядається як інтегративна характеристика здобувачів вищої освіти, як їх здатність до ефективного здійснення комунікативної діяльності у професійній сфері, що ґрунтується на системі знань, норм, цінностей і зразків поведінки, прийнятих у сфері публічного управління та адміністрування, а також особистісних якостях, які проявляються через умотивованість, вольовий прояв і здатність до рефлексії;

- *удосконалено* критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-саморегулятивний), показники і рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування у процесі фахової підготовки;

- *подальшого розвитку набули*: методика формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; зміст, форми і методи організації навчальної, самостійної та індивідуальної роботи, спрямованої на формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного

управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; діагностичні методики оцінки стану сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки, зокрема, розробленні й апробації факультативного курсу «Комунікативна культура фахівців публічного управління та адміністрування», та тренінгів «Основні форми ділової комунікації у публічному управлінні», «Ділові комунікації – як засіб вирішення професійних завдань публічними службовцями», «Комунікативна культура публічних службовців. Внутрішній і зовнішній аспекти», «Сучасні комунікативні стратегії і тактики в публічному управлінні», «Особливості підготовки та проведення ділових комунікативних заходів», рекомендованих для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», та державним службовцям, які підвищують свою професійну кваліфікацію.

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використані під час підготовки майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування при вивченні навчальних дисциплін «Ділова українська мова», «Ділова іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Ділові комунікації» та «Англійська мова у сфері публічного управління та адміністрування», а також у системі післядипломної освіти.

Матеріали дослідження впроваджувалися в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 211 від 25.08.2023р.), Університету Григорія Сковороди у Переяславі (довідка № 574 від 12.09.2023 р.), Київського Міжнародного університету (довідка № 237 від 20.08.2023 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка №01-23/143 від 28.08.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. У навчально-методичних посібниках «Розвиток комунікативних здібностей державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» та «Ораторське мистецтво» авторським є перший розділ, присвячений риторичним аспектам сучасного публічного мовлення, які є визначальними компонентами професіоналізму фахівців у сфері публічного управління, досліджено основні типи сучасного публічного мовлення та подано основні їхні характеристики; у статті «Експериментальне дослідження визначення рівня сформованості комунікативної культури майбутніх управлінців» авторським є теоретичне дослідження феномену комунікативної культури майбутніх управлінців та здійснення констатувального етапу дослідження і розроблення критеріїв оцінки сформованості комунікативної культури студентів управлінських спеціальностей.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертаційної роботи викладені в наукових доповідях і повідомленнях на: *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Демократичні стандарти професійного навчання та діяльності публічних службовців: теорія, практика» (Львів, 2007), «Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та

український досвід» (Київ, 2008), «Демократичне врядування у контексті глобальних викликів та кризових ситуацій» (Львів, 2009), «Демократичне врядування: наука, освіта, практика» (Київ, 2009), «Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи» (Київ, 2017), «Україна-Німеччина: Горизонти освіти і культури» (Київ, 2017); *всеукраїнських науково-практичних конференцій*: «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах» (Київ, 2017), «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах» (Київ, 2018), «Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики, і перспективи» (Глухів, 2018), «Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології» (Київ, 2019), «Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи» (Харків, 2021), «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах» (Київ, 2022).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції дисертації викладено у 39 наукових працях, із яких 6 одноосібних статей у вітчизняних фахових виданнях, 2 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 15 тез доповідей на міжнародних науково-практичних і Всеукраїнських науково-методичних конференціях. Також науковець є співавтором 2 науково-методичних посібників, в яких власні дослідження були присвячені вивченню сучасного публічного мовлення, та 13 методичних рекомендацій, у яких авторськими є розділи щодо навчальних програм майбутніх управлінців персоналу.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (277 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок, з яких 187 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і концепцію дослідження; розкрито методи дослідження, його наукову новизну та практичне значення; подано відомості про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації автора, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки як педагогічна проблема»** проаналізовано сутність поняття «культура професійно-комунікативного спілкування» у наукових дослідженнях; розкрито комунікативний аспект професійної діяльності фахівців публічного управління та адміністрування; досліджено структурні компоненти культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування.

Поняття «культура» розглядається як система цінностей, зразків та норм поведінки, що виникають внаслідок взаємодії із світом. Аналіз наукової літератури засвідчив, що феномен «культура» досліджувався найбільшою мірою у

філософських ученнях. Сутність культури визначається у двох вимірах: культура – це не тільки певний рівень суспільного розвитку, але і якісний стан суспільства; культура виступає якісним показником буття суспільства і самої людини, її діяльності як в духовній, так і в матеріальній сферах.

Аналіз філософських, соціологічних, культурологічних і психолого-педагогічних концепцій дає підставу для виділення основних функцій культури: пізнавальної, проєктивної, організаційної, перетворюючої, ціннісно-орієнтованої, комунікативної, освітньої, нормативної, гуманістичної, адаптивної.

Поняття «культура мови» передбачає високу національну свідомість мовців, їх турботливе ставлення до рідної мови і розуміння її важливості для інтелектуального та емоційного зростання національної культури.

Мова виражає культуру і розвивається в ній. Термін «культура мови» використовують у двох значеннях – як наука і як рівень сформованості літературної мови – вищої форми національної мови.

Розвиток культури мови на сучасному етапі характеризується підвищеною увагою до комунікативного компонента. «Культура мовлення» в дії – це обґрунтування використання мовних засобів відповідно до умов і вимог конкретної ситуації. Культура мови і культура мовлення у широкому розумінні передбачають високий рівень національно-мовної свідомості мовців, їх дбайливе ставлення до рідного слова, усвідомлення його значення для розвитку інтелектуальної та емоційної культури нації. Кожне слово публічних службовців відіграє особливу роль і має свій психологічний ефект, який може вплинути на думку громадськості про представників влади.

Компаративний аналіз наукової літератури підтвердив, що комунікативна діяльність є визначальною складовою професійної діяльності фахівців публічного управління та адміністрування і полягає у встановленні взаєморозуміння між ними та представниками державних і громадських організацій як українських, так і міжнародних, а також у підготовці та проведенні заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності та розвиток зазначених організацій. Комунікативна складова діяльності фахівців з публічного управління полягає у встановленні взаєморозуміння між організацією і тими, з ким вона вступає в контакт всередині організації і поза нею, а основна роль комунікації полягає в досягненні бажаної поведінки усіх суб'єктів зовнішнього і внутрішнього середовища організації. Проаналізовано поняття «комунікація», яке розглядається як процес встановлення та підтримки контактів з іншими людьми в ситуаціях міжособистісних відносин. Більшість дослідників погоджуються з думкою, що поняття «комунікація» та «спілкування» можуть бути синонімічними.

Поняття «спілкування» визначається як комунікація, спрямована на організацію та оптимізацію виробничих, наукових, комерційних або інших видів діяльності, де головним є інтерес справи. Спілкування фахівців публічного управління та адміністрування можна розглядати як один з видів діяльності, який характеризується особливими відносинами обміну між суб'єктами інформації, дій, емоційних впливів і встановленням на цій основі взаєморозуміння.

Проаналізовано поняття «комунікативна культура», яке в широкому розумінні розглядається як здатність встановлювати та підтримувати контакти з іншими людьми на основі внутрішніх ресурсів, необхідних для ефективної взаємодії в міжособистісних ситуаціях.

У розділі визначено поняття «культура професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування» і акцентовано увагу на важливості цієї складової загальної культури здобувачів вищої освіти, яка сприяє реалізації їх професійних компетентностей, що призведе до успішності та ефективності державних і громадських інститутів у сучасних ринкових відносинах.

У другому розділі дисертації **«Педагогічне забезпечення формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки»** розглянуто методика та напрями дослідження; охарактеризовано організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; розкрито педагогічні умови формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася протягом 2015-2022 років відповідно до пошукового, концептуального, дослідно-експериментального та узагальнювального етапів.

Пошуковий етап (2015-2017 роки) був спрямований на з'ясування наукового тезауруса формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; теоретичного обґрунтування структури культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування; визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування.

Концептуальний етап (2016-2018 роки) був спрямований на виявлення та теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; розроблення організаційно-педагогічної моделі формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки; розроблення педагогічного забезпечення.

Дослідно-експериментальний етап (2019-2022 роки) був спрямований на реалізацію педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

На узагальнювальному етапі (2022-2024 роки) були зроблені підсумки і формулювалися висновки, отримані у процесі дослідно-експериментальної роботи.

Організаційно-педагогічна модель формування КПКС майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки (рис. 1) відображає логіку здійснення системного педагогічного дослідження та базується на концептуальних засадах євроінтеграційних тенденцій та освітньо-кваліфікаційних вимогах до професійної діяльності управлінців.

Складовими організаційно-педагогічної моделі формування КПКС майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки є цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, процесуальний та оцінювальний блоки, поетапне виконання яких приводять до результату: сформованість культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування.

До педагогічних умов формування КПКС майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки віднесено: модифікацію змісту фахової підготовки шляхом поетапного доповнення курикулуму окремими темами і навчальними дисциплінами (варіативна складова) циклу професійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти; упровадження інтерактивних форм і методів навчання з урахуванням контексту професійної діяльності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування; створення комфортного психологічного мікроклімату в професійному спілкуванні у малих групах; реалізацію індивідуального підходу до навчання із застосуванням різнорівневих завдань.

Модифікація змісту фахової підготовки здійснювалася шляхом поетапного доповнення курикулуму окремими темами і навчальними дисциплінами (варіативна складова) циклу професійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Особлива увага приділялася дисциплінам «Основи ділового спілкування», «Українська ділова мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Ділова іноземна мова», «Англійська мова у сфері менеджменту», «Мистецтво ділового спілкування», «Основи комунікативної культури менеджера», «Основи культури професійного мовлення», «Основи ораторського мистецтва» тощо.

Упровадження інтерактивних форм і методів навчання з урахуванням контексту професійної діяльності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування здійснювалося за рахунок залучення здобувачів вищої освіти до дискусій, рольових ігор, творчих заходів, а також позааудиторних інтерактивних заходів.

Для створення комфортного психологічного мікроклімату в професійному спілкуванні у малих групах викладач займав позицію організатора комунікативного процесу, який, взаємодіючи з кожним здобувачем чи групою здобувачів, допомагав формувати відповідні комунікативні навички.

Реалізація індивідуального підходу до навчання із застосуванням різнорівневих завдань полягала у забезпеченні оптимального інтелектуального зростання та самореалізації кожного здобувача вищої освіти, враховуючи його поточний рівень знань та індивідуальні особливості.

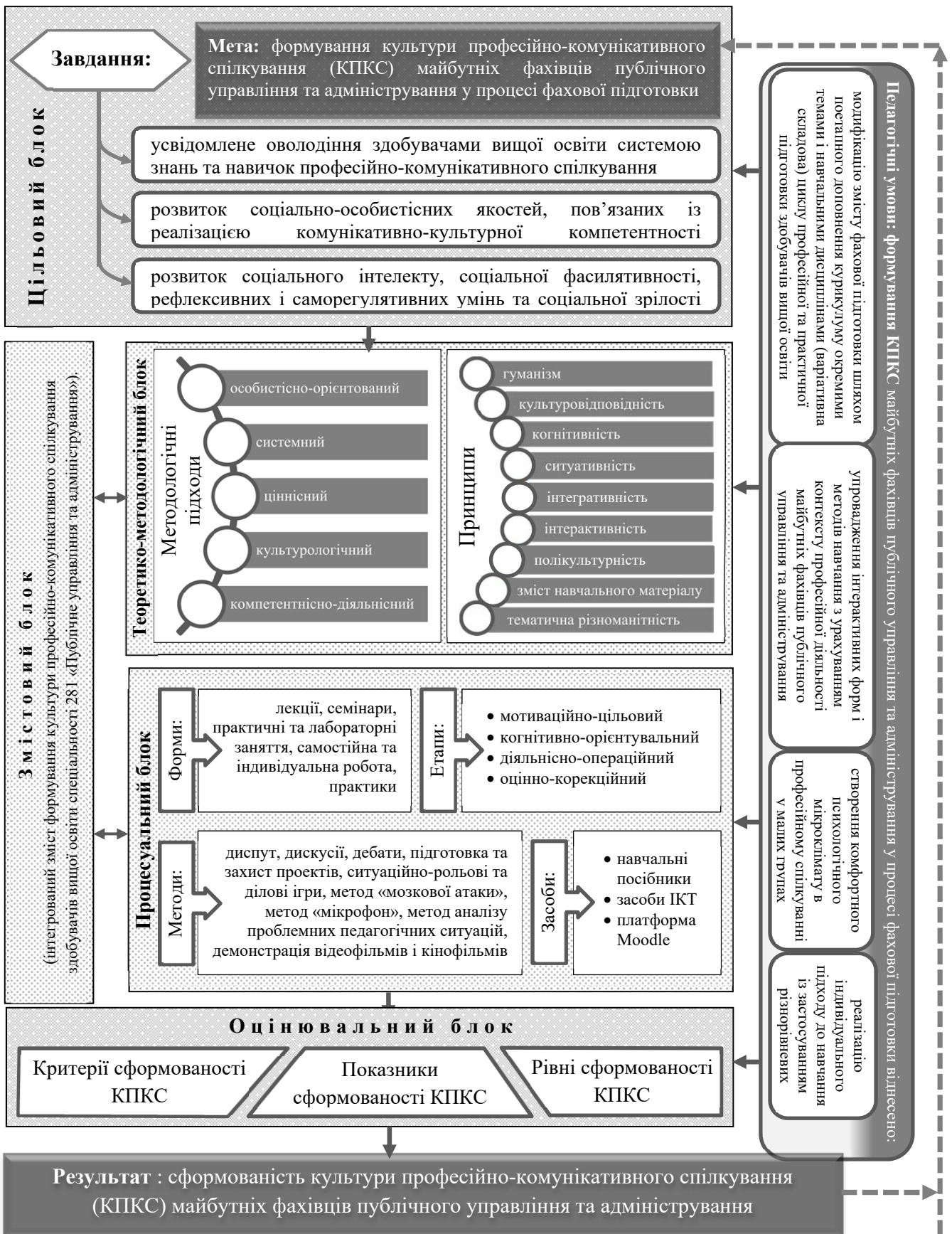

Рис. 1. Організаційно-педагогічна модель формування культури професійно-комунікативного спілкування (КПКС) майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки

У третьому розділі дисертації «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки» подано методика педагогічного експерименту; визначено критерії, показники та рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування; подано експериментальні дані та проаналізовано результати педагогічного експерименту.

У розділі охарактеризовано критерії сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-саморегулятивний), показники і рівні (високий, середній та низький).

Високий рівень сформованості КПКС майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування характеризується тим, що здобувачі глибоко усвідомлюють необхідність високого рівня КПКС для здійснення їх майбутньої професійної діяльності, прагнуть до оволодіння якомога більшим обсягом знань щодо комунікативних процесів у галузі публічного управління та адміністрування; у навчанні виявляють наполегливість, самостійність, ініціативність; їх мовлення відповідає нормативним лексичним і граматичним правилам; вони будують усні та писемні висловлювання логічно, точно та відповідно до створеної комунікативної ситуації.

Для визначення рівнів сформованості КПКС здобувачів, майбутніх управлінців, був використаний такий діагностичний інструментарій: психологічні діагностичні методики і тести; анкети, анкети спостереження, опитувальники; діагностичні контрольні роботи; матеріали для експертного оцінювання.

З метою встановлення стану формування культури професійно-комунікативного спілкування у процесі фахової підготовки було проведено анкетування, в якому брали участь 168 здобувачів з Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Київського Міжнародного університеті, Прикарпатському Національному університеті імені Василя Стефаника.

Опитування показало що, більшість респондентів (понад 83%) не розрізняли або ототожнювали КПКС зі знаннями у галузі культури, як то: «комунікативна культура», «соціокультурну комунікація», «мовна культура», «професійна комунікація», «професійне спілкування», «професійну компетентість фахівців публічного управління» (86,3%), або ототожнювали її зі знаннями у галузі культури і таким чином не розуміли значущість якості КПКС; більшість опитаних здобувачів (86,9%) не змогли надати чіткого визначення поняття «культури професійно-комунікативного спілкування», дали неправильне тлумачення або взагалі не відповіли (13,1%) респондентів.

З метою перевірки ефективності виявлених і обґрунтованих педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки було проведено формувальний етап педагогічного експерименту, в якому було виділено

експериментальну групу ЕК (п=72) та контрольну групу КГ (п=96).

Аналіз отриманих даних сформованості культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів контрольної та експериментальної груп показав, що в ЕК та КГ відбулися зміни після проведення формувального етапу педагогічного експерименту. У ЕК збільшилась кількість здобувачів з високим рівнем з 9,72% до 18,75%, з середнім рівнем – з 47,57% до 59,72%, та, відповідно, зменшилася кількість здобувачів з низьким рівнем з 42,71% до 21,53%. У КГ зафіксовано незначні зміни у кількості здобувачів, які мають високий і середній рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування: з 6,25% до 9,90%; з 42,71% до 48,44% відповідно. У КГ зменшилась кількість здобувачів з низьким рівнем сформованості культури професійно-комунікативного спілкування з 51,04% до 41,15% (рис. 1).

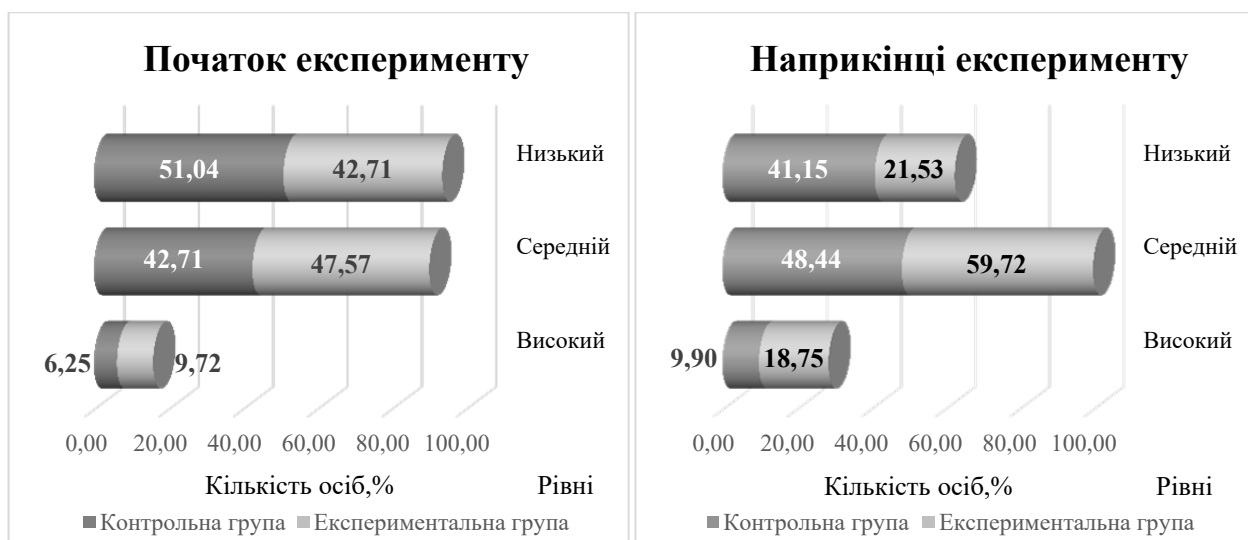

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів контрольної та експериментальної груп (%)

Проведений педагогічний експеримент засвідчив ефективність виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів теоретичного пошуку та експериментальної роботи надало можливість сформулювати такі висновки:

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки. Аналіз наукових джерел свідчить про підвищення інтересу до комунікативної діяльності фахівців у галузі публічного управління та адміністрування. Підготовка високваліфікованих фахівців

публічного управління та адміністрування, які будуть здатні ефективно виконувати управлінські завдання та приймати управлінські рішення, надавати якісні адміністративні, а також сприяти інноваційним процесам у суспільстві є об'єктивно необхідною. Уточнено сутність поняття «культура професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування», що розглядається як інтегративна характеристика здобувачів вищої освіти, як їх здатність до ефективного здійснення комунікативної діяльності в професійній сфері, що ґрунтується на системі знань, норм, цінностей і зразків поведінки, прийнятих у сфері публічного управління та адміністрування, а також особистісних якостях, які проявляються через умотивованість, вольовий прояв і здатність до рефлексії.

2. Теоретично обґрунтовано структурні компоненти культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування, до яких віднесено: аксіологічний (мотивація й вольовий прояв до набуття і вдосконалення комунікативної культури з метою професійного та особистісного зростання); когнітивно-пізнавальний (системні знання з риторики, необхідні для здійснення управлінської діяльності); комунікативний (реалізація вимовних, лексичних, граматичних навичок; умінь монологічного та діалогічного мовлення у стандартних і нестандартних комунікативних ситуаціях професійної діяльності), прогностичний (здатність до оцінювання як власної комунікативної діяльності, так і партнерів з комунікації).

Визначено критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-саморегулятивний), показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування.

До показників ціннісно-мотиваційного критерію віднесено: розуміння важливості іншомовного професійного спілкування; фокус на діловому спілкуванні та партнерстві; бажання мати розвинену культуру професійного спілкування; прагнення вивчати іноземні мови та насолоджуватися комунікацією на них; самосвідомість власних цінностей і переконань, що базуються на розумінні культурних норм; толерантне ставлення до іншомовних співрозмовників; задоволення від професійної діяльності; емоційно-стильове оформлення висловлювань залежно від інтенцій та умов професійної комунікації; прояв симпатії до співрозмовника, бажання зрозуміти його точку зору, відмова від нав'язування власної; повага до значення професійної комунікації на рідній та іноземній мовах.

До показників когнітивного критерію віднесено: знання про людину, суспільство, способи взаємодії людей у суспільстві; знання про універсальні етичні принципів та цінності людства; знання про сутність професійної культури; знання про норми невербальної та вербальної поведінки у рідній та іноземній культурі; знання з лексики соціальної, повсякденної, професійної тематики рідної та іноземної мов; знання про віртуальне та опосередковане спілкування; знання про особливості побудови інтонації і вимови у рідній та іноземних мовах; знання про особливості ораторського мистецтва.

До показників діяльнісно-практичного критерію зараховано: уміння з повагою ставитися до оточення; уміння врегульовувати конфлікти, уміння уникати конфліктів, знаходити компромісне розв'язання конфлікту; толерантне ставлення до

незрозумілого, поступливість, емпатія (співчутливість); сформованість комунікативних навичок (вміння успішно спілкуватися з іншими людьми, відчувати їхні особливості та потреби, а також ефективно обмінюватися інформацією як усно, так і письмово); вміння створити сприятливу атмосферу спілкування; вміння оцінити комунікативну ситуацію та адаптуватися до нових умов ситуативного спілкування; вміння обрати оптимальну модель поведінки та скласти план комунікативних дій; володіння навичками ораторського мистецтва; вміння правильно будувати граматичні конструкції; вміння вести бесіди, діалог рідною та іноземними мовами, використовуючи елементи опису, роздумів, аналізу, прогнозу в співвідношенні з професійним комунікативним завданням; вміння сприймати іншомовне мовлення на слух і відтворювати (усно і письмово).

До показників рефлексивно-саморегулятивного критерію зараховано: самостійність, гнучкість й варіативність мислення та творчої діяльності; здатність та готовність до саморозвитку й самореалізації; вміння рефлексувати й творчо діяти у ситуаціях соціокультурного змісту; вміння прогнозувати результат своїх дій; осмислення ціннісної основи своєї діяльності; критичність до себе.

3. Розроблено організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки, яка складається з цільового, теоретико-методологічного, змістового, процесуального та оцінювального блоків. Цільовий блок містить мету (формування КПКС майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки) і завдання (усвідомлене оволодіння студентами системою знань та навичок професійно-комунікативного спілкування; розвиток соціально-особистісних якостей, що пов'язані з реалізацією комунікативно-культурної компетентності особистості; розвиток соціального інтелекту, соціальної фасилітативності, рефлексивних і саморегулятивних умінь та соціальної зрілості особистості). Складовими теоретико-методологічного блоку є методологічні підходи (особистісно-орієнтований, системний, ціннісний, культурологічний і компетентісно-діяльнісний) та принципи (гуманізм, культуровідповідність, когнітивність, ситуативність, інтегративність, інтерактивність, полікультурність, зміст навчального матеріалу і тематична різноманітність). Змістовий блок визначається інтегрованим змістом формування культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». До складу процесуального блоку входять форми (лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття, самостійна та індивідуальна робота, практики); методи (диспут, дискусії, дебати, підготовка та захист проектів, ситуаційно-рольові та ділові ігри, метод «мозкової атаки», метод «мікрофон», метод аналізу проблемних педагогічних ситуацій, демонстрація відеофільмів і кінофільмів); засоби (навчальні посібники, засоби ІКТ, платформа Moodle); етапи (мотиваційно-цільовий, когнітивно-орієнтувальний, діялісно-операційний, оцінно-корекційний). Оцінювальний блок включає критерії сформованості КПКС, показники сформованості КПКС та рівні сформованості КПКС. Результатом є сформованість культури професійно-комунікативного

спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки.

4. Виявлено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки: модифікація змісту фахової підготовки шляхом поетапного доповнення курикулуму окремими темами та навчальними дисциплінами (варіативна складова) циклу професійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти; упровадження інтерактивних форм і методів навчання з урахуванням контексту професійної діяльності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування; створення комфортного психологічного мікроклімату в професійному спілкуванні у малих групах; реалізацію індивідуального підходу до навчання із застосуванням різнорівневих завдань.

Аналіз результатів дослідження показав, що на кінець педагогічного експерименту зменшилася кількість здобувачів з низьким рівнем сформованості культури професійно-комунікативного спілкування в контрольній групі – на 9,90%, в експериментальній групі – на 21,18%; збільшилась кількість здобувачів з середнім рівнем сформованості культури професійно-комунікативного спілкування в контрольній групі – на 5,73%, в експериментальній групі – на 12,15%; збільшилась кількість здобувачів з високим рівнем сформованості культури професійно-комунікативного спілкування у контрольній групі – на 3,65%, в експериментальній групі – на 9,03%. Результати педагогічного експерименту доводять переважання позитивної динаміки рівнів сформованості культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів експериментальної групи порівняно з рівнями сформованості культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів контрольної групи.

Проведене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми, пов'язаної з формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки. Подальшого вивчення потребують питання, пов'язані із використанням сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Малик Ю.І.** Психологічні особливості комунікативної культури викладача іноземної мови у вищому навчальному закладі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 52 (105). С. 473-478.

2. **Малик Ю. І.** Педагогічні умови формування та розвитку комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки. *Наукові праці Вищого*

навчального закладу «Донецький національний технічний університет». Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія»: всеукраїнський науковий збірник. 2017. №2 (21). С. 102-107.

3. **Малик Ю. І.** Модель формування комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: «Педагогіка, психологія, філософія». 2017. Вип. 277. С.162-167.

4. **Малик Ю. І.** Комунікативна культура як складова професійної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України* Серія: «Педагогіка, психологія, філософія». 2017. Вип. 267. С.127-132.

5. **Малик Ю.І.,** Чередніченко Г.А. Експериментальне дослідження визначення рівня сформованості комунікативної культури майбутніх управлінців. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11. С. 99-102.

6. **Малик Ю. І.** Intercultural communication through interactive activities at foreign language classes in higher education institutions. (Міжкультурна комунікація через інтерактивні види діяльності на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. Вип. 84. С. 187-190.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз

7. **Malyk Yu.** Current trends of professional training of future specialists of public administration. (Сучасні тенденції професійного навчання майбутніх фахівців публічного управління). *European Humanities Studies: State and Society*. 2019. Issue 2. pp. 15-23. (Index Copernicus International, Polska Bibliographia Naukova).

8. **Малик Ю. І.** Особливості вивчення гуманітарних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*— Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 21. Том 1. С. 200-203. (Index Copernicus International, Polish Scholarly Bibliography, Info Base Index, Research Bible, Open Academic Journals Index, Scientific Indexing Services, Inno Space, Cite Factor).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. **Малик Ю. І.** Інтерв'ю як комунікаційний жанр у державному управлінні. *Демократичні стандарти професійного навчання та діяльності публічних службовців: теорія, практика: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* у 2ч. 22 березня 2007 р., м. Львів. Ч. 2. С.268-271.

10. **Малик Ю. І.** Підвищення рівня комунікативної культури державних службовців шляхом вдосконалення культури мовлення. *Демократичне врядування: наука, освіта, практика: матеріали науково-практичної конференції за*

міжнародною участю: у 3 т. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. 29 травня 2009 р. Київ. Т.3. С. 44-45.

11. **Малик Ю. І.** Комунікативні знання та вміння як необхідний компонент сучасного професіоналізму управління. *Демократичне врядування в контексті глобальних викликів та кризових ситуацій: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю* у 2 ч. 3 квітня 2009 р., м. Львів Ч.2. С.503-506.

12. **Малик Ю. І.** Формування комунікативних знань та вмінь у процесі професійної підготовки фахівців публічного управління та адміністрування. *Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи: матеріали міжнародної науково-методичної конференції*. 30-31 жовтня 2017 р., Київ. С. 49-50

13. **Малик Ю. І.** Використання інтерактивних технологій як реалізація комунікативно спрямованого навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»*. 17 травня 2017 р., Київ. С. 35-38. [Електронний ресурс]. URL: <https://nuft.edu.ua/naukova-diyalnist/naukovi-konferencii/arkxiv-materialiv-naukovykh-konferencii>

14. **Малик Ю. І.** Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки фахівців публічного управління та адміністрування. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Україна-Німеччина: Горизонти освіти і культури»*, 23-24 листопада 2017 р., Київ. С. 127-128.

15. **Малик Ю. І.** Комунікативна спрямованість вивчення гуманітарних дисциплін майбутніми фахівцями публічного управління та адміністрування у вищих навчальних закладах. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики, і перспективи»*, 24-25 жовтня 2018 р., Суми. С. 31-33.

16. **Maluk Y.** Role-playing in foreign language lessons as a means of communicative culture formation for future specialists in the field of management (Рольова гра на заняття з іноземної мови як засіб формування комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування). *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»*, 16 травня 2018 р., Київ. С. 41-43. [Електронний ресурс]. URL: <https://drive.google.com/file/d/1wqXsKnavnsB0IG4i-LpOGftBpPRcXgjKR/view>

17. **Малик Ю. І.** Професійна підготовка фахівців публічного управління та адміністрування у закладах вищої освіти. *Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю «Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології»*, 31 жовтня – 1 листопада 2019 р., Київ. С. 91-93

18. **Малик Ю. І.** Роль вивчення іноземної мови у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»* 16 травня 2019 р. Київ. С. 31-32. [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/file/d/1BdhsM7fG5B6SLD-vf7Lw9ZuzVUCRBIInZ/>

19. **Малик Ю.**, Ленда Р. Особливості дистанційного навчання у процесі вивчення дисциплін мовнокомунікативного спрямування у закладах вищої освіти України. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку: матеріали щорічної міжнародної науково-практичної конференції*: у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петроє. 30 травня 2020 р., Київ. Т. 1. С.74-76.

20. **Малик Ю.І.**, Никитенко О.В. Особливості формування комунікативних навичок студентів ЗВО під час занять з іноземної мови в умовах дистанційного навчання. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи»*, 25 лютого 2021 р. Харків. С. 268-272 [Електронний ресурс] URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/in_yaz_zbirnik.pdf.

21. **Малик Ю.** Особливості дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО. *Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»*, 31 травня 2022 р. Київ. С. 36-38. [Електронний ресурс] URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6a3d6f22-3020-4f58-97f0-ee3abe0b62df>

22. **Malyk Yu.** Distance learning peculiarities in the process of foreign language training for students in higher educational institutions in Ukraine (Особливості дистанційного навчання у процесі навчання студентів іноземної мови у закладах вищої освіти України). *Матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Креативні підходи та методи активізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти»*, 2 жовтня – 12 листопада 2023 р. Львів-Торунь: Liha-Press, 2023. С. 150-152.

23. Nikitenko O., **Malyk Yu.** ChatGPT as a Tool to Develop Students' Communicative Competence in English (ЧатGPT як інструмент розвитку комунікативної компетентності студентів англійською мовою). *Матеріали міжвузівського науково-методичного семінару «Роль штучного інтелекту у вивченні іноземних мов»*. 15 лютого 2024 р. Київ. С. 60-62.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

24. Розвиток комунікативних здібностей державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування: науково-методичний посібник/ Уклад.: І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева, Т. В. Ковальова, О.А. Бобер, Т. Д. Єгорова, **Ю. І. Малик**. Київ: НАДУ, 2010. 44 с.

25. Ораторське мистецтво: науково-методичний посібник: 2-ге видання, стер. / Авт. уклад.: І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева, Т. В. Ковальова, О. А. Бобер, Т. Д. Єгорова, **Ю. І. Малик**: за ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. Київ: НАДУ, 2011. 128 с.

26. **Малик Ю. І.** Методика формування комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Філологічні науки. 2017. Вип. 276. С.140-147.

27. Божок Н. О., **Малик Ю. І.**, Бебко С. В. Англійська мова. [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до практичних занять для магістрів напряму

підготовки 076 «Управління персоналом» денної форми навчання (на електронних носіях). Київ: НУХТ, 2018. 61 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>

28. Шапран Л.Ю., Никитенко О.В., **Малик Ю.І.** Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (англійська мова). [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент» заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2020. 106 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>.

29. Божок Н.О., **Малик Ю.І.**, Бебко С.В. Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (англійська мова): [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів I курсу освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент персоналу» заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2020. 102 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>.

30. Божок Н.О., **Малик Ю.І.** Ділова англійська мова: [Електронний ресурс]. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» III курсу та I курсу спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» для заочної та скороченої форм навчання Київ: НУХТ, 2020. 108 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>.

31. Божок Н.О., **Малик Ю.І.** Ділова англійська мова 2: [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальностей: 051 «Економіка» освітньо-професійних програм «Економіка підприємства», «Економіка та правове забезпечення», 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит», 073 «Менеджмент» освітньо-професійних програм «Менеджмент», «Менеджмент персоналу», 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» III курсу заочної та I курсу заочної скороченої форм навчання. Київ: НУХТ, 2022. 114 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=409936>.

32. **Малик І.Ю.**, Божок Н. О. Ділова англійська мова 2 [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольної робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» III курсу заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2022. 111 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=409935>.

33. **Малик Ю.І.** Англійська мова для спеціальних цілей: [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів IV курсу освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійних програм «Менеджмент персоналу» заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2022. 96 с. URL: <http://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=409514>.

34. Божок Н.О., Малик Ю.І. Англійська мова для спеціальних цілей (Журналістика): [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до проведення практичних занять для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» IV курсу спеціальності 061 «Журналістика», освітньо-професійної програми «Реклама та зв'язки з громадськістю» денної форми навчання. Київ: НУХТ, 2022. 145 с. URL: <http://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocSearchResult>.

35. Божок Н.О., Малик Ю.І. Ділова іноземна мова 2 [Електронний ресурс]. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів III та I курсу освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» заочної та заочної скороченої форм навчання. Київ: НУХТ, 2022. 108 с. URL: <http://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=406903>.

36. Малик Ю.І. Ділове спілкування іноземною мовою 2: [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів III та I курсу освітнього ступеня «Бакалавр» 051 «Економіка» освітньо-професійних програм «Економіка підприємства», «Економіка та правове забезпечення», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент» освітньо-професійних програм «Менеджмент», «Менеджмент персоналу», 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг» III курсу заочної та I курсу заочної скороченої форм навчання. Київ: НУХТ, 2022. 111 с. URL: <http://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=406900>.

37. Чередніченко Г.А., Малик Ю.І. Ділове спілкування іноземною мовою [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до організації та виконання самостійної роботи для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» I курсу спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування» заочної форми здобуття освіти. Київ: НУХТ, 2023. 57 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=412196>

38. Чередніченко Г.А., Малик Ю.І. Ділове спілкування іноземною мовою [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації до організації та виконання самостійної роботи для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» I курсу спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит» заочної форми здобуття освіти Київ: НУХТ, 2023. 60 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=412197>

39. Чередніченко Г.А., Малик Ю.І. Ділова іноземна мова (англійська) [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до проведення практичних занять для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» IV курсу спеціальності 061 «Журналістика», освітньо-професійної програми «Реклама та зв'язки з громадськістю» денної та заочної форм здобуття освіти. Київ: НУХТ, 2023. 148 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=412195>.

АНОТАЦІЯ

Малик Ю. І. Формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців з публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Український державний університет Імені Михайла Драгоманова, Київ, 2024.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми підвищення рівня сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців з публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

У роботі досліджено проблему формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців з публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки (модифікація змісту фахової підготовки шляхом поетапного доповнення курикулуму окремими темами і навчальними дисциплінами (варіативна складова) циклу професійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти; упровадження інтерактивних форм і методів навчання з урахуванням контексту професійної діяльності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування; створення комфортного психологічного мікроклімату в професійному спілкуванні фахівців публічного управління та адміністрування у малих групах; реалізацію індивідуального підходу до навчання із застосуванням різнорівневих завдань).

Розроблено організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: формування, культура, професійно-комунікативне спілкування, майбутні фахівці публічного управління і адміністрування, фахова підготовка.

ABSTRACT

Malyk Y. I. Formation of the culture of professional communication of future specialists in public administration in the process of professional training. Qualifying scientific work as a manuscript.

The dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education, Kyiv, 2024.

The dissertation is devoted to the study of the problem of increasing the level of formation of the culture of professional communication of future specialists in public administration and management in the process of professional training.

The paper examines the problem of forming a culture of professional communication of future specialists in public administration and management in the process of professional training.

The effectiveness of pedagogical conditions for the formation of a culture of professional communication of future specialists in public administration in the process of professional training was discovered, theoretically substantiated and experimentally verified (modification of the content of professional training by gradually supplementing the curriculum with separate topics and educational disciplines (variable component) of the cycle of professional and practical training of students of higher education; introduction of interactive forms and methods of training taking into account the professional activity of future public administration specialists; creation of a comfortable psychological climate in the professional communication of public administration specialists; implementation of an individual approach to training with the application of different levels of tasks).

An organizational and pedagogical model for the formation of a culture of professional communication of future specialists in public administration in the process of professional training was developed; the essence of the concept of "culture of professional communication of future specialists in public administration" is specified, which is considered as an integrative characteristic of higher education graduates, as their ability to effectively carry out communicative activities in the professional sphere, which is based on a system of knowledge, values and models behavior adopted in the field of public administration, as well as personal qualities that are manifested through motivation, willpower and the ability to reflect; the criteria (value-motivational, cognitive, activity-practical and reflexive-self-regulatory), indicators and levels of formation of the culture of professional communication in the process of professional training have been improved; further development was achieved: the method of forming a culture of professional communication of future specialists in public administration in the process of professional training; the content, forms and methods of organizing educational, independent and individual work aimed at forming a culture of professional communication of future specialists in public administration in the process of professional training.

Keywords: formation, culture, professional communication, future specialists in public administration and management, professional training.

Підписано до друку 24.05.2024 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 056
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК 7896 від 25.07.2023.
(044) 239-30-26.